

и теолошка наука у нас оправдавају своје место у групи друштвено-хуманистичких наука.

Наташа С. Вуловић Емонтс*

Српска академија наука и уметности

Институт за српски језик

Кнеза Михаила 36/1

11000 Београд

Марина Љ. Спасојевић**

Српска академија наука и уметности

Институт за српски језик

Кнеза Михаила 36/1

11000 Београд

УДК 821.163.41.09 Драинац Р. (082)

Књижевно дело Рада Драинца: ново читање, Српска академија наука и уметности – Огранак САНУ у Нишу, Народна библиотека „Раде Драинац” Прокупље и Универзитет у Нишу – Филозофски факултет, Ниш – Прокупље 2020, 203 стр.

Зборник *Књижевно дело Рада Драинца: ново читање* обједињује четрнаест радова са научног скупа одржаног у организацији Српске академије наука и уметности – Огранка САНУ у Нишу, Народне библиотеке „Раде Драинац” у Прокупљу и Филозофског факултета у Нишу 26. августа 2020. на Универзитету у Нишу и 27. августа 2020. године у Народном музеју у Прокупљу.

Повод за организовање скупа била су два јубилеја: педесетогодишњица манифестације „Драинчеви дани” и сто двадесет година од песниковог рођења. Скуп је један од резултата истраживачких пројеката „Књижевна и језичка прошлост и садашњост на простору југоисточне Србије” студијског програма *Србисџика* и „Књижевна прошлост и са-

---

* natasa.vulovic@isj.sanu.ac.rs

** marina.spasojevic@isj.sanu.ac.rs

дашњост на простору југоисточне Србије ” (број 0-19-18) при Огранку САНУ у Нишу, којим је руководио проф. др Горан Максимовић.

Зборник отвара Уводна реч приређивача Горана Максимовића *Пред зборником Књижевно дело Рада Драинца – ново чийтање*. Аутор истиче да зборник обухвата различите аспекте Драинчевог изразито авангардног књижевног стваралаштва и да су радови распоређени у две целине које се допуњавају. У првој су прилози Ј. Делића, Г. М. Максимовића, С. Милосављевић Милић, Б. Стојановић Пантовић, Д. Живковића и С. Рајичић Периф, док другу чине радови Ђ. М. Ђурђевића, Ј. С. Младеновић, Ч. В. Николића, В. Б. Перића, А. М. Радосављевић, М. К. Кулић, Б. Лазића и М. Д. Бојанић Ћирковић.

Јован Делић у своме огледу *Раде Драинца – једно ново чийтање* сагледао је Драинчево песништво у контексту српске песничке авангарде, експресионизма, дадаизма и надреализма и песниковог покрета хипнизма, али га повезује и са француским „уклетим песницима” и Јесејином, опредељујући се за нови доказни поступак. Анализира његову 10. песму *Еројишкона, Нирвану и Пикову даму* и песме из Драинчеве збирке *Модри смех*.

На основи тих анализа Делић успоставља песников однос према Дучићу и Дису и доказује да је Дисов утицај био јачи. Аутор огледа говори и о Драинчевом односу према Растку Петровићу и Црњанском, а отворио је и питање његовог односа према београдским надреалистима. На крају закључује да је Драинац врло значајан песник српске авангарде и да су његове песничке збирке *Бандит или њесник*, *Банкет* и *Уликс* његова најизразитија авангардна остварења, док је пуну стваралачку зрелост постигао књигама *Човек њева* и *Дах земље*, коју аутор овога рада сматра и песниковом најбољом књигом.

Предмет анализе Горана Максимовића у његовом раду *Путописна љроза Рада Драинца* јесу прозни записи са песникових путовања, објављени у листовима и часописима између 1923. и 1935. године. Прва група путописа говори о српским покрајинама и јужнословенској регији: јужној и старој Србији са Македонијом, Шумадији, Јадру и Мачви, Црној Гори, Херцеговини, Боки, Далмацији, Дубровнику, Босни, Хрватској и Словенији, док у другу спадају записи из Грчке, Албаније, Италије, Француске, Румуније, Бугарске, Турске, Данске, Пруске, Галиције, Пољске, Чешке, Аустрије, Естоније, Летоније и Литваније. Аутор прилога издваја три битне особине приповедачког поступка: казивање о занимљивим доживљајима са путовања, карактеризацију необичних људи које је сусретао и приказивање предела које је упознао. На крају Максимовић указује на место Драинчеве путописне прозе у српској књижевности и констатује да се она прожима са сродним текстовима Љ. Ненадовића, Б. Нушића, С. Матавуља, Р. Петровића, М. Црњанског, С. Кракова и других.

Снежана Милосављевић Милић у својој расправи *Линија мајле и Волшебни сајворник – Раде Драинца у есејима Стивана Раичковића*

бавила се специфичним одступањем од академски профилисане рецепције Драинчеве поезије и указала на необичну жанровску концепцију Раичковићевих есеја јер се овај определио за личне опсервације. Посебно се анализирају Раичковићеве есеје *Трајом Драинца* (1960), *Драинац* (1974) и *О Драинцу* (1996). Ауторка истиче да су ови есеји значајни као интерпретативна синтеза у којој се песничково дело сагледа из различитих, понекад супротних, перспектива, али најважнија Раичковићева замерка Драинчевој поезији јесте недостатак песничке самосвести која би омогућила развој његовог поетског израза.

Рад Борјане Стојановић Пантовић *Драинчева крајка њроза у контексту српског ексиресионизма групе и њређе деценије 20. века* посвећен је пишчевој релативно незапаженој краткој прози, све до издања *Сабраних дела* 1998. године. На примеру три кратке приче из Драинчеве једине објављене збирке *Срце на њазару* (1928) и његових кратких романа ауторка је указала на иновације које Драинца повезују са осталим приповедачима српске авангарде јер је књижевна критика између два рата занемаривала авангардноексприонистичке тематско-мотивске, наративне и стилске одлике и ауторов револуционарно-боемски и критички поглед на свет који симболизује побуну против норми грађанског друштва тога времена.

Душан Живковић у своме прилогу *Значај Драинчеве њоезије у контексту свејске књижевности* проучава доминантне принципе важности Драинчеве поезије у оквирима светске књижевности. Сагледао је елементе херметизма, Вијонов утицај у обликовању јединства култа ерудите, бандита и песника, утицај француског симболизма, блискости са Јесењиновом поезијом, песников однос према авангардној поезији Мајаковског и основне одлике песничких новина које су у поимање ониричких принципа и поетског изражавања подсвести донели надреализам и хипнизам. Тако је аналитичко-синтетички осветлио узроке, процесе и исходе „структурирања јединства различитости Драинчеве поезије”, како сам каже.

Светлана Рајичић Перић у своме раду *Женско као њол и род – од еројичности /васељене до ѡрада кроз мотив дојки у њоезији Рада Драинца* проблематизује семантику синонима дојки у контексту специфичног Драинчевог, али и, општеавангардног, настојања да се промени поетска слика женског и песничково поларизовање категорије пола као животне чињенице и рода као друштвеног чиниоца у сликању противречних надстварних светова утопије и антиутопије природе, културе и цивилизације.

Други део зборника отпочиње огледом Ђорђа М. Ђурђевића *Мариолошки аспекти њесме Љубав, Марија! Рада Драинца*. Аутор указује на теопоетичко укрштање матрице о Богородици и литерарног архетипа љубави. У песми је жена вишеструко присутна. Она је телесно и чулно биће, али и отелотворење хришћанске идеје да ће човек бити спасен

кроз Марију, мајку Сина Божјег, искупитеља од греха, да ће му бити опроштено и имаће будућност. Песник евоцира библијску слику Марије, што је праћено сликама и поређењима из канонских црквених текстова, и Девица постаје хипнистичко јемство буђења у љубави и јутро будућности у којој нема ничега од болне садашњости. Зато Ђурђевић испитује укључивање мариолошких рефлексија у Драинчеву авангардно-хипнистичку поетику и песничко-семантичке могућности које се у таквом поступку могу остварити.

Јелена С. Младеновић у своме раду *Драинчев „Пројрам хипнизма” у контексту авангардних пројрамских текстова и његова улога у часопису Хипнос* критички преиспитује песников програм хипнизма у контексту авангардних програмских текстова, нарочито у односу према манифестима зенитизма и суматраизма. Бави се и Драинчевом аутопоетиком у складу са његовом улогом у часопису „Хипнос” (1922. и 1923. године), где је *Пројрам хипнизма* добио посебно и високоповлашћено место. Манифест је, као авангардни жанр, посматран као израз групе аутора и као вид обзнањивања њиховог књижевног деловања.

У својој расправи *Размак од сто лета: биће и време у поезији Рада Драинца* Часлав В. Николић анализира развој разумевања појмова бића, времена и песништва у Драинчевом делу. На примеру песме *Класичне стирофе* показује како се „самоосећање” распростире у метафизичким просторима где нестаје постојање, а где се парадоксално ипак претпоставља његово потпуније препознавање и разумевање. Зато аутор рада наглашава да саморазумевање у Драинчевим песмама има „епохални размак” јер упознати живот значи сагледати шта је било време у којем се он одвијао, а да би се то остварило, потребан је „размак од сто лета”. Тај жељени размах међу епохама могао се остварити у „хоризонту митолошких перспектива, у дубинама историјских дистанци” и Николић уочава да Драинчево песништво претпоставља и степен времена после времена песниковог живота, а унутар трајања његовог песничког бића. То је временска удаљеност са које ће читаоци, посматрајући Драинчево искуство, поистовећујући се са његовом драмом осећања времена и постојања у њему и приближени песниковој, али и својој, смрти, моћи да промишљају о односу бића, времена и песништва.

Владимир Б. Перић у огледу *Међу дагом и мед сном: гадаистички оквири Драинчевој хипнизма* испитује авангардна прожимања дадаизма и хипнизма на релацији поетика Рада Драинца и Драгана Алексића. Тематски пресек дела ових песника тиче се фигура сна, детета, еротског и урбаног. Аутор је показао да Драинчев хипнизам, као веза између дадаизма и надреализма, суштину сна посматра као неодвојиву од јаве, па је сан дадаистички хаотичан и у њему „снажно пулсирају либидални и сублимални импулси”. На крају рада нагласио је да су Алексићев по-

зни дадаизам (постдадаизам, 1923) и рани Драинчев хипнизам (1923), у ствари, једна иста стилска формација.

У свом тексту *Песничка мисао Рада Драинца – бунџић и ројалистички програмских ограничења једној времена* Аница М. Радосављевић указала је на природу и значај Драинчеве поетике у српској међуратној књижевности. Одредила је карактеристике његове поезије и његова програмска начела. Показала је да ова поезија носи јак одраз експресионизма, а указујући на одлике песниковог хипнизма, као нарочите побуне против програмских ограничења, доказала да Драинац заслужује високо место међу нашим песницима двадесетог века.

У прилогу Милене Ж. Кулић *Раде Драинац као позоришни критичар* реч је о Драинчевим текстовима о позоришту. Они су били незаобилазна, а често и једина, грађа где су се могли наћи подаци о његовом позоришном раду и разумевању позоришта и глуме. Ауторка је обухватила значајне и карактеристичне књижевно-историјске и позоришне елементе ове песникове делатности, а у анализи позоришних критика задржала се на текстовима посвећеним позоришту у Скопљу.

Борис Лазић написао је рад *Поводом превода њесама Радеића Драинца на француски*. Образложио је како је бирао и препевао Драинчеве песме на француски (покривајући цео песнички опус од *Модрој смећа* до *Даха земље*, песама у појединачним збиркама, до оних штампаних у периодици или први пут објављених у критичком издању његових *Сабраних дела*) и указао на важност песниковог сусрета са француском културом док је боравио у Паризу за време Првог светског рата.

Зборник се завршава огледом Мирјане Д. Бојанић Ћирковић *Тојлица у делу Рада Драинца*. Проблем је сагледан другачије од традиције регионалног разумевања топоса „Топлица”, изразито симболички. У таквом приступу важну улогу има рецепција плаве, модре, црне и зелене боје, која потче из песникових завичајних визија и доживљаја.

У Зборнику *Књижевно дело Рада Драинца: ново читање* није представљено само „ново читање” књижевног дела овога песника. У њему је његово стваралаштво превредновано у дијахронији, рецепцији и контексту регионалне, српске и европске књижевности. Он ће бити обавезна литература за свако будуће истраживање, тумачење и вредновање Драинчевог дела јер све радове у њему одликују терминолошка прецизност и интерпретативна поузданост.

Миливоје С. Спасић*

ПОЛИТЕХНИКА – Школа за нове технологије
Аутопут за Загреб 18
11080 Београд

* dundomaroje1955@gmail.com